

V Bratkovi knjigi je še marsikaj takega, kar bi zaslužilo posebno opombo, vendar je za sklep pomembnejši splošni pogled nanjo. Nedvomno pravcu, ki nikoli ne bo stopil na ameriško celino, teh je večina, pomeni obogatitev ali vsaj osvežitev dozdanje vednosti, zlasti pa mu omogoča soočenje številnih problemov na enotnem prizorišču, medtem ko jih je doslej spoznaval ločeno. Kakor hitro bi pa knjigi postavili višjo zahtevo, bi prišli do vprašanja, ali je smiselno in sploh mogoče na tako ozkem prostoru govoriti o vseh velikih vprašanjih ene največjih držav na svetu. Toda na to vprašanje je Bratko odgovoril v uvodu h knjigi.

Dominik Gorše

RUDI SELIGO, STOLP. Tematsko območje, ki vanj posega knjižni prvenec *Stolp Rudija Šeliga*,* avtorja mlajše slovenske pisateljske generacije, ki ga poznamo po tekstih, objavljenih v *Revijah* 57 in v *Perspektivah*, je svet delavcev (v tem konkretnem primeru svet zidarskih delavcev), njihovo vsakdanje življenje in človeško dozorevanje ob delu, ki je skoraj edina vsebina tega življenja. V to temo je Šeligo vkomponiral pripoved o sedmih delavcih in njihovem nadrejenem polirju Josipu Vrhuncu pa o ljudeh, ki jih teh sedem delavcev na svoji poti skozi življenje sreča; zgodba je pravzaprav brez vsakršnih fabulističnih zapletov, saj se v nji ne zgodi skoraj nič vznemirljivega, nič, kar bi bilo vredno fabulistične obdelave in kar je ponavadi tudi eden osnovnih elementov vsake prozne pripovedi (pri tem seveda ni mišljena fabulistika sama na sebi, ustvarjanje akcije junaka oziroma junakov proznega dela, ki mora biti center epske stvaritve). Edini pomemben dogodek se zgodi, ko skrivnostno in nepojasnjeno (ali bolje rečeno: nepojasnljivo) izginejo lopate, pripomoček, ki delavcem pomaga pri osmisljanju njihovega življenja, njihovih intencij, pa še ta pripetljaj dobi pri Šeligu vrednost nekakšne metafizične kategorije, ki naj opredeljuje ontološko konstelacijo delavcev; tako lahko za Stolp rečemo, da je kot celota bolj ali manj monotona pripoved, ki skuša najti v vsakdanjosti, ki jo opisuje, neke splošne, eksistencialne globine in dimenzije. Namen ni niti najmanj nov, saj si ga je v svetovni literaturi zastavil že marsikateri pisatelj, gotovo pa je, da so pisateljski prijemi, predvsem pa pisateljska individualna moč tisto, kar je povzročilo, da so bile naloge iste vrste uresničene mnogo mnogo boljše.

Osrednji nesporazum se začne že pri poskusu določiti oblikovno kategorijo Šeligovega teksta: navzlic več ali manj jasni in očitni relativnosti vseh literarnoteoretskih oznak oziroma kategorij bi ga težko uvrstili v katero od njih. Stolp ni roman, saj njegove značilnosti ne razkrivajo nobenih tistih aspektov, ki jih dandanes pripisujemo romanu; in prav tako bi težko rekli, da je pričujoči tekst novela, saj se odmika tudi od običajne oblike te literarne zvrsti. Pri tem pa je treba seveda poudariti, da skuša Stolp v marsičem držati korak s tendencami v razvojni podobi modernega romana. Šeligov stil marsikje spominja na stil Michela Butora in Alaina Robbe-Grilleta, obeh poglavitnih predstavnikov francoskega *nouveau romana*, včasih celo na Jamesa Joycea in njegovega Ulisessa. Pustimo ob strani jasno dejstvo, da Šeligo ni pisatelj takega formata, kakor so to na primer Joyce pa Butor in Robbe-

* Rudi Seligo, *Stolp*. Državna založba Slovenije 1966.

Grillet in da že to dejstvo povzroča, da Stolp nikakor ne dosega iste ravni kakor teksti omenjenih pisateljev; literarno uspešno uresničitev pisateljskega namena, ki si ga je Šeligo zadal, onemogoča že njegova enostranskost, enodimenzionalnost, ki se kaže predvsem v tem, da skuša avtor ustvarjati literaturo z, recimo, filozofskim metodološkim postopkom, ko skuša z miselnim kategoriziranjem oživiti tok zavesti v posameznih akterjih svoje pripovedi, pri tem pa pušča vnemar vse druge lastnosti in specifičnosti teh posamičnih akterjev. Za tekst z literarnimi ambicijami vsekakor bistvena pomanjkljivost, ki že *a priori* onemogoča življenjsko vernost in avtentičnost, ki mora vendarle biti osnovni kriterij za literarnost oziroma neliterarnost nekega knjižnega dela.

V svoji obliki je seveda Šeligo Stolp zelo precizna stvaritev, delo, ki ima zelo spretno zasnovano kompozicijo in večkrat tudi potrebno miselno intenziteto; s tega gledišča je treba Šeligo priznati določeno mero literarnega talenta, samo že omenjena endomenzionalnost do kraja onemogoča Šeligovemu talentu, da bi se lahko pokazal v svoji pravi podobi. In tako je seveda treba o pričujočem tekstu reči, da je zanimiv po svojih miselnih preokupacijah, da je v svoji kategoriji zanimiv dosežek, ki pa nima ravno največ zveze z literaturo in z moderno prozo. Za to mu manjka pisateljske plasticitete, psihološke utemeljenosti in literarne polnosti. Kajti metafizika in vse oblike, ki se le-ta v njih pojavlja v Stolpu, so za literarnost gotovo precj slabo nadomestilo.

Borut Trekman

PESMI O VSAKDANJEM KRUHU. V družbi izzivalnega hrupa, ki ga povzroča poezija nekaterih mladih antipesnikov, je lirična govornica Toneta Kuntnerja kar pretiha, da bi mogla navzven prebiti ta zvočni obroč. Kajti tega, kar uporabljajo antipesniki za opozarjanje nase in za uveljavljanje, Tone Kuntner gotovo nima. Njegova poezija, zbrana v zbirki Vsakdanji kruh,* se giblje v mejah naravnega, neponarejenega, neskonstruiranega, vendar razgibanega in notranje polnega doživljanja in čustvovanja. Nedvomno gre v tem primeru za izraz tistega sveta, ki se je v pesnikovem otroštvu in mladosti razrastle v pesnikovi zavesti. Takšna mera pri izbiri pesniških tem je prav gotovo v prid estetsko izrazni podobi zbirke.

Značilna prvina Kuntnerjeve poezije je torej v njeni tematski orientaciji: pesnik izpoveduje v njej slikoviti domačijski svet otroških in mladostnih let, pri tem pa je poglobitni ton ubran na navezanost na zemljo, na sožitje z zemljo, ki jo človek obdeluje in mu vrača s tem, da ga preživlja. Ta sestavina v Kuntnerjevi poeziji nikakor ni vsiljiva, začutiš pa jo v prepletu z osnovnim doživetjem v vsaki pesmi. Tudi v ljubezenskih pesmih, ki količinsko prevladujejo v zbirki Vsakdanji kruh, se domačijski svet doživeto prepleta z mladostno išočim erotičnim nemirrom. V obravnavi človekovega odnosa do zemlje odkriva pesnik tudi nekaj aktualnih problemov v zvezi z nepremišljenim ravnanjem z zemljo. Osvetli jih z osebno prizadetostjo, saj so boleče še posebno za človeka, ki ni še pretrgal vseh vezi z zemljo. Ampak v nobenem primeru ne gre za kakršnokoli idealizacijo zemlje in kmetstva, kakor se je v zgodovini naše književnosti pogosto dogajalo in zato z zadržanostjo ali celo s sramo-

* Tone Kuntner, Vsakdanji kruh. Mladinska knjiga 1966.